Міністерство освіти і науки України
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Історичний факультет
Кафедра джерелознавства та спеціальних
історичних дисциплін

ДРАГОМАНІВСЬКІ ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ

Збірник наукових праць молодих істориків

2025,
Випуск 10(14)

УДК 94(477)(066)
Д72

Рекомендовано до друку Вченою Радою історичного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 8 від 20 березня 2025 р.)

Редакційна колегія:
Вєтров І. Г. – кандидат історичних наук, професор;
Даниленко С. В. – кандидат історичних наук, доцент;
Журба М. А. – доктор історичних наук, професор;
Мелещенко Т. В., кандидат історичних наук, професор;
Перепелюк О. М. – доктор філософії (історія та археологія), доцент;
Потильчак О. В. – доктор історичних наук, (відповідальний редактор і упорядник);
Руденко Н. В. – кандидат історичних наук, доцент;
Подобєд О. А.– доктор історичних наук, доцент.

Рецензенти:
О. П. Реєнт – доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України;
О. О. Салата – доктор історичних наук професорка;

Д72 Драгоманівські історичні студії: зб. наук. праць молодих істориків / відп. ред. і упор. О. В. Потильчак: кафедра джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін; історичний ф-т; УДУ імені Михайла Драгоманова. Київ: Видавництво УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. Вип. 10(14). 374 с. Електронне видання.

У збірнику публікуються матеріали пленарного та секційних засідань XIV Всеукраїнських драгоманівських читань молодих істориків «Україна в європейській та світовій історії: сучасний науковий і освітній дискурс», що відбулася в УДУ імені Михайла Драгоманова 21 березня 2025 р.

У доповідях та повідомленнях учасників конференції висвітлюються як порівняно вивчені так і малодосліджені проблеми вітчизняної та світової історії, порушуються актуальні й контраверсійні питання, що стали предметом наукової та суспільної дискусії в Україні. Матеріали збірника мають на меті популяризацію наукових історичних досліджень, розширення їх джерельної бази, проблематики, поглиблення аналізу історичних явищ і процесів, олюднення історії.

УДК 94(477)(066)

© Драгоманівські історичні студії, 2025
© Видавництво Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, 2025

Розділ 5

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, СПЕЦІАЛЬНІ ГАЛУЗІ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ, ЕТНОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВ

УДК 069(091):061.2-057.87(=161.2)(94)

Олена ПОДОБЄД
(м. Київ)

Перший музей Спілки української молоді відкрито в Австралії

Анотація. Розвідка присвячена історії заснуванню Музею Спілки української молоді у м. Сідней (Австралія). Досліджено склад фондів Музею, проаналізовано окремі експонати.

***Ключові слова**:* Музей Спілки української молоді, Австралія, Ярослав Дума, українська діаспора, Сідней.

9 березня 2025 року в м. Сідней (Австралія) відбулося урочисте відкриття Музею Спілки української молоді (СУМ). Подію було приурочено 100-річчю від дня заснування СУМу і 75-річчю відновлення діяльності Організації в Австралії. Це перший музеї Спілки української молоді.

Історія Спілки української молоді розпочалася у Києві 1925 року. Молодіжна організація була заснована прогресивною молоддю, яка прагнула жити в незалежній Україні. У 1929 р. радянська влада ліквідувала Спілку, багато її членів зазнали репресій. Організація змогла відновити свою діяльність з ініціативи представників третьої хвилі еміграції з України 1946 р. у Західній Німеччині, а згодом – в інших країнах Європи, Америки і Австралії, де проживала численна українська громада. Так, в Австралії СУМ розпочала свою діяльність з ініціативи політичних емігрантів у 1950 р. Лише за «перебудови» Спілка української молоді змогла повернутися в Україну.

Ідея створення в Австралії Музею СУМу виникла кілька років тому. Ініціатором заснування Музею Спілки української молоді (англ. CYM Australia Museum) став почесний консул України в Австралії Ярослав Дума (англ. Jaroslav Duma). Потрібен був час на збирання предметів і проведення їхньої атрибуції, пошук приміщення для планованого музею. Було вирішено розташувати Музей у приміщенні Українського дому молоді у передмісті Сіднею в Лідкомбі – культурному центрі української громади Сіднею. Музей постав за фінансового сприяння Фундації «Карпати» (англ. The Karpaty Foundation), що входить до Австралійської федерації українських організацій.

Презентація перших музейних предметів із діяльності СУМу в Австралії відбулася в рамках святкування ювілею Спілки української молоді ще наприкінці грудня 2024 р. в м. Бакстон, що у штаті Вікторія. Тоді у заході взяли участь

четверо перших сумівців із рою юнацтва «Сіроманці», що був організований Степаном Лисенком 1959 р. в осередку Мельбурн.

В урочистому відкритті Музею 9 березня 2025 р. взяли участь Президент Світового конгресу українців Павло Ґрод, ідейний натхненник створення Музею Ярослав Дума та сумівці різних поколінь. Ярослав Дума наголосив: «Історія СУМу – історія, яку творимо ми. Тепер вона має своє постійне місце. Це залишиться на вічну згадку про нашу працю, зокрема – для дальшого виховання нових поколінь сумівської молоді».

Фонди Музею Спілки української молоді перебувають на стадії формування. Але вже сьогодні у них можна виділити такі колекції предметів, як прапори сумівців, шеврони, головні убори, документи, листівки, поштові марки, друковані видання, фотографії, твори образотворчого мистецтва, кіно-, фонематеріали.

Колекція прапорів складається зі стягу СУМу та різних її осередків в Австралії. Приміром, в експозиції представлено прапор осередка СУМ ім. генерального хорунжого Тараса Чупринки, що діє у Сіднеї від 1950 р.

У колекції сумівських шевронів привертають увагу ті, що були зроблені у 1950-х рр. У той час прапори та шеврони виготовляли вручну. У Музеї зберігаються шеврони, емблеми, на яких у 1950-х рр. власноручно вишили Марія Дума та Антоніна Волян. Остання також вишила емблему СУМу на прапорі крайового осередку СУМ ім. Степана Бандери у м. Джілонг (штат Вікторія).

Емблему СУМу розробив художник Вадим Доброліж. Вона була офіційно затверджена в епоху ДіПі 1947 р. на І Конгресі Спілки української молоді в Авгсбурзі (Німеччина). У нижній частині щита синього кольору зображено сонце, що сходить. Своїм промінням воно освітлює шлях до ідеалу сумівців. Біля сонця розташовуються чотири дубових листочки, що символізують міць і силу та два жолуді – плід праці. У центрі щита білим кольором зображена абревіатура «СУМ», що символізує чистоту ідеї сумівців.

Павло Сенів, один із перших сумівців зі згаданого рою «Сіроманці», подарував музею шеврон рою. На ньому зображений козак із шаблею та мушкетом, який у лівій руці тримає прапор із написом «Сіроманці» і зображенням хреста. По периметру щита напис «Ідея і чин».

В експозиціє представлено понад десять головних уборів сумівців. Серед них привертають увагу пілотки першого заступника Президента Світового конгресу українців Стефана Романіва (1955–2024) та Ярослава Думи.

Різноманітною є колекція документів. Осібне місце в експозиціє відведено грамоті, виданій у 1950-х рр. крайовим осередком СУМу у місті Джілонг згадуваній Антоніні Волян (1924 р.н.). У ній висловлюється подяка А. Волян за віддану працю для Осередка і надається звання почесної членкині СУМу зі звільненням від сплати членських внесків.

Колекція друкованих видань представлена посібниками, що видавала світова управа СУМ та крайові управи: «Впоряд» (Нью-Йорк, 1956), «Впоряд» (ред. В. Пундяк; Австралія, 2005). Осібне місце посідає «Впоряд» УПА (1946; передрук видання 1943 р.). До друкованих видань також належать «Бюлетні», що видавала центральна управа СУМу (Брюссель, 1960; 1970) та ін.

Чимала колекція фотоматеріалів засвідчує різні етапи діяльності Спілки української молоді в Австралії.

Таким чином, відкриття у 2025 р. у м. Сідней Музею Спілки української молоді стало вагомою подією як в історії української діаспори, так і музейної справи. Новозаснований Музей Спілки української молоді поповнив когорту музеїв української діаспори. Він став першим у світі закладом культури, який зберігає пам'ять про СУМ. До слова, перший і єдиний у світі Український пластовий музей було засновано майже 70 років тому також далеко поза межами батьківщини – у м. Клівленд (США). Музей СУМу став другим за часом заснування (після Українського музею Австралії) музеєм нашої діаспори на п'ятому континенті.

Музей, створений з ініціативи Ярослава Думи, покликаний берегти пам'ять про Організацію, яка протягом багатьох десятиліть виховувала і продовжує виховувати молоде покоління української діаспори Австралії у дусі відданості Україні та її національним ідеалам. Він має стати не лише скарбницею унікальних артефактів, а й дослідницьким центром, майданчиком для діалогу українців з усього світу.

Список використаних джерел та літератури

1. У Сіднеї (Австралія) відкрили музей Спілки Української Молоді. URL: https://cym.org/world-executive/u-sidnei-avstraliia-vidkryly-muzej-spilky-ukrainskoi-molodi/CYM 100. URL: https://www.facebook.com/groups/cymdiaspora75/

2. Ukrainian Youth Association of Australia – CYM Australia. URL: https://www.facebook.com/au.CYM

УДК 737.1:336.746(4:477)''15/17''

Григорій ГОЛИШ, Лариса ЛИСИЦЯ
(м. Черкаси)

Європейський талер як суб'єкт монетного обігу на українських землях XVI–XVIII ст.

Анотація. На основі нумізматичних (речових) та документальних джерел, а також каталогів монет проаналізовано особливості обігу талера на українських землях у XVI–XVIII ст. Доведено, що талер зайняв доволі чільне місце в українському грошовому обігу, що підтверджує історичну тяглість інтегрування України в європейську фінансово-економічну спільноту.

Ключові слова: грошовий обіг, монета, талер, Україна.

Постановка проблеми. Україну по праву називають «скарбницею монет усього світу», адже історія її грошового обігу репрезентована вражаючим